

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА І КЛІЄНТА

У статті здійснено аналіз особливостей проведення інтерв'ю як одного з найважливіших специфічних методів психологічного консультування особистості клієнта.

Ключові слова: консультативна взаємодія, предмет інтерв'ю, специфіка інтерв'ю, етапи проведення інтерв'ю, рапорт, техніки недирективного впливу, прийоми директивного впливу.

Постановка проблеми. Сучасні умови життєіснування особистості перенасичені розмаїттям різного роду проблемних, складних, стресових чи екстремальних ситуацій, в яких вона під час розгублюється і не здатна самотійно вийти з психогенного стану таким чином, щоб не зруйнувати психологічне здоров'я. Сьогодні в суспільстві помітно зросли показники культурного мислення людей і більшість з них прагнуть, у разі появи індивідуальних труднощів, вирішувати їх не самотійно, а з професіоналом, який компетентно та з найменшими витратами допоможе людині актуалізувати власні внутрішні потенціали для вирішення складних соціальних, професійних, сімейних та інших проблем. Найчастіше пересічна людина користується послугами спеціаліста з консультування – психолога-консультанта. На сучасному етапі відмічається зростання психологічних послуг, оскільки активно працюють фахівці як у сфері державних психологічних служб, так і збільшуються послуги приватної психологічної підтримки особистості.

Реалізація допомоги психолога-консультанта в процесі психологічного консультування базується на використанні основного, найпоширенішого методу консультативної взаємодії – методу співбесіди з клієнтом. У спеціальній науковій літературі широко презентовані особливості організації та проведення цього методу. Втім досить часто професіонали консультанти вдаються до застосування інтерв'ю як специфічного методу консультативної взаємодії. На жаль, за психологічними джерелами відстежуються розбіжності щодо специфіки проведення інтерв'ю психологом-консультантом. У зв'язку з цим майбутні психологи та молоді практики – спеціалісти у цій сфері, відчувають певні труднощі у визначенні предмета, особливостей та етапів проведення інтерв'ю як спеціального методу консультативної взаємодії. Тому основна мета статті пов'язана з теоретичними обґрунтуваннями необхідності використання у консультативній взаємодії такого специфічного методичного засобу контакту психолога-консультанта з клієнтом як інтерв'ю. Основні ж

завдання статті спрямовані на висвітлення наступних параметрів: а) обґрунтувати необхідність та змістові ракурси використання психологом у консультативній взаємодії з клієнтом методу інтерв'ю; б) визначити предмет, тему та особливості інтерв'ю як спеціального методу консультативної діяльності; в) презентувати основні етапи проведення інтерв'ю.

Виклад основного матеріалу. Найважливіше в практиці консультативної взаємодії – це культура, індивідуальна емпатія та спостережливість консультанта, його виважене оцінювання соціальної ситуації, що є психогенною для клієнта, вміння застосовувати нові засоби, техніки та прийоми позитивного особистісного зростання клієнта. Головна мета консультативної взаємодії, як доводить Г.С. Абрамова, сприяння актуалізації культурно-продуктивної особистості клієнта, який має діяти усвідомлено, володіти почуттям життєвої перспективи, здатністю передбачати й бути готовим розробляти та використовувати різні стратегії поведінки у складних життєвих ситуаціях, вміти аналізувати такі ситуації з різних особистісних позицій [1]. У такому разі психологу-консультанту важливо вступити у взаємодію з клієнтом таким чином, щоб він був здатний самостійно прагнути до нових способів дій, нових переживань, нових думок, нових цілей для подальшого життєствердження власної індивідуальності. Нагадаємо, що метод співбесіди консультанта з клієнтом допомагає останньому накреслити стратегії поведінки у проблемній ситуації, виокремити власні внутрішні резерви, які можуть допомогти у вирішенні особистісних питань. Порівняно з ним метод інтерв'ю володіє більш широкими можливостями, оскільки спирається на досить логічну схему консультативної взаємодії. Все ж він менше використовується консультантом у практиці консультування з-за складної методичної процедури. Проте саме чіткість, виваженість при побудові запитань, конструктивність у діалозі, логічна послідовність в його реалізації допомагають психологу-консультанту використовувати професійну рефлексію, щоб будувати духовний діалог з клієнтом, бути уважним та емпатійним до його особистості, спостережливим відносно невербальних форм його поведінки, проявляти вміння конструктивно аналізувати складні життєві ситуації та засобом недирективних та директивних технік активізувати клієнта до самостійної побудови стратегій виходу з психогенних, травмуючих, стресових ситуацій.

Інтерв'ю є спеціальним методом консультативної взаємодії, в процесі якої психолог-консультант працює із замовленням клієнта, передбачає діалогічний контакт з останнім. Це не лише спеціальний, але й специфічний засіб аналізу унікальної життєвої ситуації клієнта з тим, щоб разом з ним сконструювати альтернативні варіанти дій, поведінки, переживань, думок і висловлювань, точніше, з метою створення значно вищої мобільності його внутрішнього світу. Водночас необхідність застосування методу інтерв'ю у

практичній роботі консультанта може бути зумовлена наступними ефективними його результатами:

- підвищується інтенціональність з обох боків у консультативній взаємодії: з одного боку, зростають професійні стратегії консультанта щодо пропозицій клієнту альтернатив поведінки, з іншого, – зростають можливості клієнта у прийнятті та виконанні запропонованих стратегій поведінки;

- з'являється творче прийняття рішень клієнтом, зокрема, він сам висуває цілі, включаючи їх в коло проблем, які важливо вирішувати, здійснює пошук позитивних шляхів їх вирішення;

- досягає більш високих рівнів розвитку індивідуальна та культурна емпатія, коли консультант вільно приймає точку зору клієнта, застосовуючи безпосередність, емпатійність, конгруентність; разом з цим у клієнта спостерігається розуміння й переживання не лише власної життєвої ситуації, але й необхідність розуміння ситуації інших людей;

- підвищуються навички спостережливості консультанта, який здатен відображати вербальні та невербальні показники взаємодій клієнта; у останнього відмічається більш врівноважене ставлення до протиріч та конфронтацій, у нього формуються нові елементи світогляду.

Такі доводи звичайно окреслюють позитивні сторони цього методичного способу консультативної взаємодії і вказують на ефективність його застосування в практиці роботи консультанта. Водночас, щоб глибше кристалізувати змістову конструкцію методу інтерв'ю в процесі консультування, важливо визначити його специфіку.

Як специфічний метод консультування, *інтерв'ю* завжди *суб'єктивне*, індивідуалізоване. Приймаючи клієнта як суб'єкта взаємодії, консультант має надавати йому особливої активності в діалозі, засобом якої він буде відтворювати своє власне буття у світі. За позицією Г.А. Цукерман, клієнт також буде відчувати себе автором власного життя, ситуації, людиною з вільною волею і здібністю до контролю над собою і обставинами власного життя [17].

Як метод з логічною схемою проведення, інтерв'ю передбачає побудову *предмета* взаємодії психолога і клієнта. Як відмічають С.Гледдінг, Р.Джордж, Т.Крістіані, предметом консультативної взаємодії в процесі інтерв'ю буде внутрішній світ клієнта. Логіка інтерв'ю має бути спрямована на те, щоб в процесі діалогу змінити ставлення клієнта до його внутрішнього світу – зробити його значно динамічнішим [5; 7].

Модальності, в яких буде презентований внутрішній світ клієнта (позитивні, негативні, індіферентні), будуть конструювати *тему* консультативної взаємодії психолога і клієнта. Так, темою діалогу можуть стати негативні переживання клієнта, його неузгоджені дії чи суперечливі думки. Тема інтерв'ю визначається консультантом, суворо покладаючись на

індивідуальний життєвий контекст клієнта. Наприклад, переживання клієнтом відсутності комунікативних здібностей задається і розглядається в різних життєвих контекстах: нездатність установлювати узгоджені стосунки в сім'ї, невміння влагоджувати взаємини з адміністрацією на виробництві, неможливість позитивно контактувати зі співробітниками тощо. Відтворення контексту теми є специфічною особливістю інтерв'ю, а це відрізняє його, наприклад, від співбесіди тим, що в ньому не лише враховуються об'єктивні дані про контекст співпереживання клієнта, але й ставлення його до цих даних. Крім того визначається його роль у всіх обставинах і подіях, що розглядається як важлива складова визначеної теми. Важливо підкреслити, що консультант, який працює з темою клієнта, має постійно рефлексувати й контролювати в ході інтерв'ю власні проєкції відносно змісту теми. Власні проєкції консультанта, на думку Г.С. Абрамової, Р. Кочюнаса, О.Є. Сапогової, визначають підтекст інтерв'ю. Такий підтекст досить часто може бути привнесений самим консультантом. У тих випадках, коли психолог-консультант має обмежений професійний досвід, малокваліфікований чи не має ґрунтовної освітньо-професійної бази, трапляється, що такий «спеціаліст» не виокремлює своїх особистісних проєкцій в процесі інтерв'ю. В такому разі некваліфікований психолог неусвідомлено вирішує власні особисті проблеми завдяки проєкції, переносу, сублімації та іншим захисним механізмам [1; 9; 13; 14].

Отже, важливим специфічним аспектом інтерв'ю виступає те, що психолог-консультант має рефлексувати не тільки тему замовлення клієнта, контекст його переживань, але й підтекст особистих проєкцій та дій з тим, щоб уточнити *предмет* консультативної взаємодії з клієнтом.

Головною особливістю методу інтерв'ю є те, що він передбачає здійснення впливу на клієнта за допомогою наступного:

а) продуманих і відібраних питань;

б) спеціальних завдань, прийомів, технік, які актуалізують потенційні можливості клієнта.

Таким чином, основний засіб впливу консультанта на клієнта в ході інтерв'ю - це питання.

Відомі вчені (А.Е. Айві, М.Б. Айві, С.В. Васьківська, М.А. Гуліна, Л. Саймен-Даунінг, Дж. Тодд, Л.Б. Шнейдер та ін.) в галузі психологічного консультування виділяють п'ять етапів процесу інтерв'ювання [2; 3; 4; 6; 11; 16; 18; 19].

Перший етап інтерв'ю пов'язаний зі структуруванням ситуації та досягненням взаєморозуміння. Мета консультанта полягає в тому, щоб структурувати ситуацію, яку переживає клієнт, визначити тему та предмет взаємодії. Обов'язковим моментом стає установлення рапорту з клієнтом. Рапорт в інтерв'ю, як відмічає О.В. Євтіхов, це взаємодії, які будуються на взаємній довірі та визнанні. Крім того рапорт являє собою контакт

консультанта з клієнтом на основі моделі світу останнього та включає також особисту зацікавленість та співпереживання першого. В процесі інтерв'ю прийняття консультантом погляду на світ клієнта зовсім не означає повну згоду з його цінностями чи переконаннями, воно лише вказує на розуміння консультантом того, що можливе існування іншої моделі світу, та визначає повагу до цінностей іншої людини [8]. На цьому етапі необхідно сформулювати рапорт, точніше, консультанту важливо приєднатися до внутрішнього світу клієнта через його зовнішні прояви. Тонкощі консультативної взаємодії мають спиратися на ідентифікаційні процеси рапорта: психолог-консультант уважно відстежує позу клієнта і приймає таку ж; якщо ж поза клієнта змінюється, психолог непомітно для нього синхронізується з ним. Таке непомітне наслідування має бути в темпі мовлення, гучності промовляння, жестах, певних фразах тощо. Отже, в інтерв'ю конче необхідно установити контакт і будувати діалог з клієнтом саме на основі його моделі світу, не нав'язуючи при цьому йому своєї.

Початок інтерв'ю, як правило, пов'язаний з використанням питань-пропозицій з боку психолога на зразок того:

- Слухаю Вас...
- Що Вас привело до мене...
- Повідомте про себе...

У такому випадку консультант спрямовує клієнта на розповідь про себе, задаючи предмет взаємодії – його життєві події та переживання відносно них.

Обов'язковою умовою інтерв'ю є використання імені клієнта при зверненні до нього. Повторювання імені створює умови як для індивідуалізації контакту, так і для впливу на переживання клієнта. Наступною важливою умовою інтерв'ю є інформація психолога-консультанта про власні професійні можливості. Клієнт на цьому етапі інтерв'ю має досягнути психологічного комфорту, точніше емоційного та когнітивного прийняття ситуації інтерв'ю та особистості консультанта. Необхідною умовою для ефективного проведення інтерв'ю є завершеність першого етапу. Цей етап вважається завершеним тоді, коли між консультантом і клієнтом досягнуто рапорт, який визначається переживанням почуттів з боку психолога приблизно в такому формулюванні: «Я його розумію і відчуваю», а з боку клієнта – «Я йому довіряю, він мене приймає і слухає».

Другий етап інтерв'ю пов'язаний зі збором інформації про контекст теми, чітко визначається проблемна ситуація клієнта. Психолог-консультант на цьому етапі інтерв'ю має виступити в ролі дослідника і прагне дізнатися про клієнта якомога більше, задаючи питання про хід подій у межах заявленого контексту, про учасників цих подій та їх конкретні дії, уточнюється рівень усвідомленості клієнтом суті замовлення і його роль у виникненні проблеми

в його житті. На фоні відповідей клієнта консультант структурує систему уявлень про внутрішній світ клієнта. Особливий акцент ставиться на моральності цього світу. Важливими в аналізі внутрішнього світу клієнта будуть наступні параметри:

- які знання клієнта про можливості своїх дій;
- які знання клієнта про власні цілі;
- що знає клієнт про свої почуття;
- чи аналізує клієнт свої думки;
- що знає клієнт про власний внутрішній світ;
- чи хоче (здатен) він його змінювати.

В серії питань, які побудовані за вищезазначеними параметрами, має бути чіткий орієнтир на тему замовлення клієнта. За відповідями на питання консультант виокремлює ключові слова, які зафіксують тему консультативної взаємодії.

На цьому етапі психолог також висуває ряд гіпотез про особливості внутрішнього світу клієнта, перевіряючи їх своїми питаннями. Консультанту не слід пояснювати клієнту всі передбачення і ті відомості, які він отримав про нього. Достатньо презентувати одну гіпотезу, показати клієнту логіку його поведінки в проблемній ситуації. Для цього консультантом використовується принцип зворотного зв'язку. Для першого він проявляється у вигляді запитань за висловлюваннями клієнта, а для другого - у вигляді відповідей на питання психолога. Як правило, консультант використовує ще один важливий принцип – принцип повторення. Він дозволяє психологу повторити у запитанні ще раз ту чи іншу сторону проблеми клієнта. Останньому повторення дає можливість більш глибоко її зрозуміти, перевірити та прийняти цю проблемну ситуацію як факт власного життя. Необхідною умовою цього етапу інтерв'ю є емоційна включеність клієнта в діалог про самого себе. Саме емоційне переживання життєвих подій клієнтом дозволяє нівелювати до певної міри напруженість, психогенний стан і виробити більш помірковане емоційно-ціннісне ставлення до складних життєвих обставин. Не варто затягувати цей етап інтерв'ювання і як тільки консультанту стає зрозумілою гіпотеза про внутрішній світ клієнта, коли уточнені цілі та тема замовлення останнього, необхідно завершити цей етап [2; 3; 10; 18; 19].

Третій етап інтерв'ю спрямований на визначення бажаного результату для клієнта. Психолог допомагає визначити клієнту свій ідеал, вирішує з ним питання, яким він хоче бути, чого він хоче досягти, уточнює, що в житті клієнта відбудеться, якщо всі його проблеми будуть вирішені. Цей етап інтерв'ю пов'язаний з рядом директивних і недирективних впливів на клієнта. Ці впливи і становлять основний зміст консультативної взаємодії в процесі інтерв'ю. Однак ці впливи консультанта мають бути побудовані в діалозі таким чином, щоб для клієнта наступив «інсайт» - він міг би

зрозуміти й пережити ті зміни, які відбуваються з ним, як результат його власних зусиль («Я сам все зрозумів», «Я сам все можу змінити», «Я сам зможу діяти»). Для цього консультант у питаннях постійно прагне актуалізувати потенційні особистісні ресурси клієнта, які він починає приймати, вірити в них і які поступово приведуть його до змін у поведінці.

Директивні та недирективні методи впливу, які пропонуються психологами різних шкіл [1; 2; 5; 7; 10; 14; 15; 16] в ході інтерв'ю, можуть бути наступними:

1. *Відкриті питання* такого характеру: «Як?» - стосуються переживань і почуттів; «Хто?» - фактів проблемної ситуації чи події; «Чому?» - причин (мотивів) переживань; «Чи можливо?» - перспектив дій та поведінки.

2. *Поради (вказівки)*, які подаються у вигляді побажань, загальних ідей про те, як діяти, поводити себе, що думати.

3. *Саморозкриття*, що передбачає передачу психологом особистого досвіду переживань та вирішення життєвих ситуацій.

4. *Логічна послідовність*, на основі якої клієнту логічно презентуються наслідки його мислення, поведінки, переживань.

5. *Переказ*, як повторення в питаннях сутності слів клієнта, його думок з використанням ключових термінів.

6. *Відображення почуттів*, що пов'язано зі зверненням уваги на емоційні переживання клієнта, його ціннісне ставлення до різних сторін життєвих обставин і самого себе.

7. *Резюме*, яке у згорнутому вигляді повторюється консультантом, щоб відобразити основні факти подій та їх переживання.

8. *Закриті питання*, які утримують частку «чи» і передбачають досить лаконічних відповідей, що скорочує довгі монолози клієнта.

9. *Впливове резюме*, яке використовується в кінці діалогу в інтерв'ю з тим, щоб сумувати судження психолога. Це прояснює те, чого в діалозі досягли психолог і клієнт. Таке прояснення допомагає клієнту перенести зазначені узагальнення в реальне життя.

Методи впливу консультантом використовуються досить тактовно й толерантно. Мова має бути лаконічною, чіткою і зрозумілою. Якщо клієнт здійснює відносно того чи іншого методу опір, не реагуючи на м'які форми впливу, то консультант для себе рефлексує цей опір клієнта і працює з ним за наступними формами: «Вам важко погодитися?», «Вам не хочеться це прийняти?», «Вам певно не вистачає поки що внутрішніх резервів, щоб це визнати як факт?». Поряд з цим консультант має показати клієнту, що він не має прагнення переорієнтувати його і показує визнання за клієнтом певної правоти. Це є позитивний момент в діалозі, оскільки він залишає за клієнтом право не погоджуватися в окремих питаннях з психологом.

Важливий момент недирективного чи директивного впливу полягає в тому, що діалог завжди будується навколо негативної інформації про

клієнта. На противагу цьому консультанту необхідно систематично у питаннях торкатися позитивних потенційних можливостей клієнта, конструктивних форм його подальшої поведінки, побудови адекватних взаємин з оточуючими. Відстороненість клієнта від позитивних варіантів власної поведінки може долатися їх прийняттям, що скоріше буде пов'язано з прийомами директивного впливу. Загалом діалог з психологом на цьому етапі дозволяє клієнту виявити невідомі йому власні ресурси, сфокусувати увагу на своїх можливостях, повірити в себе і в те, що він здатен самотійно вирішувати власні проблеми. Такий рівень усвідомлення клієнтом себе і своєї проблеми вказує, що третій етап завершений.

Четвертий етап інтерв'ю являє собою вироблення альтернативних рішень. Консультант спільно з клієнтом рефлексують з приводу того, що ще можна зробити, щоб вирішити проблемну ситуацію клієнта. Обговорюються з клієнтом різні варіанти вирішення проблеми, шукаються альтернативи для створення умов особистісного вибору.

Консультант, працюючи з альтернативними рішеннями, повинен осмислювати наступне: правильне для мене рішення не обов'язково є таким для клієнта.

На цьому етапі інтерв'ю консультант часто може вдаватися до директивних технік [1; 2; 7; 16], у випадку, якщо клієнт постійно вагається, проявляє нерішучість, невпевненість. До широко відомих директивних технік належать такі: а) парадоксальні інструкції («Продовжуйте робити те, що ви робите»); б) рольові вказівки («Поверніться до цієї ситуації і знову програйте її»); в) конкретне побажання («Я пропоную Вам зробити наступне»); г) техніка «гаряче крісло» («Говоріть зі своїми батьками – вони сидять у цьому кріслі. А тепер пересядьте в це крісло і відповідайте за них»); д) вільні асоціації («Запам'ятайте ці почуття і розкажіть про асоціації, які пов'язані з ними зі спогадів з дитинства»); е) релаксація («Закрийте очі і пливіть, стисніть руки в кулаки, а тепер розслабте їх»); мовні заміни («Замініть «хотілося б» на «хочу», «не можна» на «небажано», «не досягну» на «зможу»); ж) прийняття почуттів, емоційний «потоп» («Поверніться до цього почуття, залишіться з ним, прийміть його повністю»); з) медитація («Спокійно. Сфокусуйте увагу на одній точці. Розслабтеся. Слідкуйте за диханням. Нехай всі думки відійдуть»). Якщо клієнтом знайдена альтернатива вирішення власної проблеми, то цей етап інтерв'ю є завершеним.

П'ятий етап інтерв'ю спрямований на узагальнення попередніх етапів, на перехід від усвідомлення свого внутрішнього світу до конкретних дій. Основна теза пов'язана з тим, що і як буде робити клієнт. Психолог-консультант прагне вивести клієнта з ситуації інтерв'ю, і намагається щоб клієнт робив повідомлення про те, як він буде діяти, говорити, думати,

установлювати стосунки в повсякденному житті. На такому рівні завершується інтерв'ю.

Наприкінці важливо підкреслити той факт, що ефект інтерв'ю прояснюється не відразу, не миттєво. Необхідне як з боку консультанта, так і з боку клієнта толерантне ставлення до ефективності консультування, оскільки воно визначається тими переживаннями, які були у клієнта під час духовного діалогу в процесі інтерв'ювання. Змінювання в переживаннях (емоціях і почуттях) клієнта в процесі консультативної взаємодії – головний показник ефективності методу інтерв'ю.

Література

1. Абрамова Г.С. Практическая психология. – Москва: Изд.Центр «Академия», 1997.
2. Айви А.Е., Айви М.Б., Саймен-Даунинг Л. Психологическое консультирование и психотерапия // Методы, теории и техники: практическое руководство. – Москва: 2000.
3. Алешина Ю.Е. Семейное и индивидуальное консультирование. – Москва: 2000.
4. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: Навч. пос. – Київ: Четверта хвиля, 2004.
5. Глединг С. Психологическое консультирование. – 4-ое изд. – Санкт-Петербург: Питер, 2002.
6. Гулина М.А. Терапевтическая и консультативная психология. – Санкт-Петербург: «Речь», 2007.
7. Джордж Р., Кристиани Т. Консультирование: теория и практика. – Москва: ЭКСМО, 2002.
8. Евтихов О.В. Практика психологического тренинга. – Санкт-Петербург: «Речь», 2004.
9. Кочюнас Р. Психологическое консультирование и групповая психотерапия. – Москва: Академ. проэкт: гаудемаус, 2005.
10. Мастерство психологического консультирования / Под. ред. А.А. Бадхена, А.М. Родиной. – Санкт-Петербург: «Речь», 2010.
11. Обозова А.О. О семейной консультации // Вопросы психологии. – 1994. – № 3.
12. Пахальян В.Э. Психологическое консультирование. – Санкт-Петербург: Лидер, 2006.
13. Сапогова Е.Е. Консультативная психология. – Москва: Тула, АНН, 2006.
14. Сапогова Е.Е. Практикум по консультативной психологии. – Санкт-Петербург: «Речь», 2010.
15. Титаренко Т.М. Життєві кризи: технології консультування. Перша частина. – Київ: Главник, 2007.
16. Тодд Дж., Богарт А.К. Основы клинической и консультативной психологии / Пер. с англ. – Санкт-Петербург: Сова; Москва: ЭКСМО-Пресс, 2001.
17. Цукерман Г.А. Психология саморазвития: задачи для подростков и их педагогов. – Рига: ПЦ Эксперимент, 1997.

18. Шнейдер Л.Б. Основы консультативной психологии. – Москва: Воронеж, НПО «МОДЕК», 2005.
19. Herbert M. Psychology for Social Workers. – London: BPS in association with Macmillan, 1998.

I. Bulakh. Methodology of interaction of psychologist-consultant and client.

The article analyzes the features of the interview as one of the most specific methods of psychological counseling of individual clients.

Key words: *consultative cooperation, the subject of the interview, the specifics of the interview, stages of the interview, report, non-directive techniques of influence, decision-making techniques of influence.*

УДК 159.922.73

І. М. Бушай

**МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ
КЛІЄНТІВ ДОРОСЛОГО ВІКУ**

Стаття присвячена питанням методології та методів психологічного консультування клієнтів дорослого віку. Визначені основні методологічні принципи та положення консультативної практики психолога, представлена характеристика методів консультування на етапах знайомства, вислуховування скарг, власне консультації, завершення.

Ключові слова: *методологія, методи, дорослий вік, психологічна скарга, ефективність консультування.*

Постановка проблеми. Консультативну практику психолога з віковою категорією дорослих клієнтів можна вважати чи не найбільш складним видом психологічної допомоги, оскільки досягнути особистісних та світоглядних перетворень завжди непросто. Мета професійної консультативної діяльності практикуючого психолога – змінити, трансформувати образ «Я» та образ світу замовника (клієнта, пацієнта), що сприятиме покращенню його соціальної адаптації, самопочуття, розв'язанню конфліктних ситуацій взаємодії.

Основним критерієм ефективності проведеної консультації можна вважати наявність таких суттєвих особистісних перемін, які супроводжуються емоціями радості, задоволення, натхнення, покращення емоційного фону світовідчуття, самопочуття. При психологічному консультуванні дорослих виникають складності здебільшого соціально-психологічного характеру, тобто психолог має враховувати вікові, індивідуальні, професійні, світоглядні особливості клієнта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання методології та методів консультування висвітлені у низці публікацій, серед яких відмітимо